

**Utskottsbetänkande med anledning af särskilda
frågor rörande Helsingfors stads gatubelysning under den
närmaste framtiden.**

Jemte utdrag ur Stadsfullmäktiges protokoll för den 20 sistlidna April har
utskottet fått emottaga tvenne skrivelser, så lydande:

”Magistraten
i
Helsingfors,
den 5 April 1876.
N° 83.

Till Helsingfors Stadsfullmäktige.

Som den tid af tre år, på hvilken kontrakt emellan denna stad, å ena, samt
Öfverdirektören för forststyrelsen, Öfverstelöjtnanten A. af Forselles, på andra sidan,
år 1872 änyo upprättades, angående ombesörjande af belysningen utaf en del sta-
dens gator med de af Öfverdirektören af Forselles uppfunna terpentinelampor, i och
med den 15 innevarande April utgår, har Magistraten denne dag förehaft frågan
huru sagde gator från och med nästa lysningsårs ingång borde belysas; och har Ma-
gistraten, med afseende derå att gasledning icke torde kunna införas i de delar af
staden, der de af Öfverdirektören af Forselles uppställda lyktor härintills hållits
tända, och emedan den tid, hvarunder Öfverdirektören af Forselles beviljats patent
å ifrågavarande uppfinning, allaredan utlöpt, för sin del ansett det borde numera å
offentlig auktion åt den minstfordrande utbjudas åtagandet att på alla de i ofvanbe-
rörda kontrakt upptagna villkor, som ännu befunnes tillämpliga, från och med näst-
kommande höst alternatift under tre eller fem år ombesörja belysningen å de gator,
under hvilka gasrör ännu icke ledts eller åtminstone icke förrän i en framtid
kunna föras.

Emellertid och som den vidare behandlingen af detta ärende ankommer på
Herrar Stadsfullmäktige, får Magistraten äran i sådant afseende tillsända Herrar
Stadsfullmäktige det med Öfverdirektören af Forselles uppgjorda kontrakt, med an-
hållan att Herrar Stadsfullmäktige ville fatta beslut huru i denna angelägenhet för-

faras bör och i sammanhang dermed huruvida icke de nuvarande terpentin-gaslyktorna, som med detta lysningsårs utgång enligt 5 punkten i kontraktet tillfalla staden, kunde öfverlemnas till begagnande åt den blifvande entreprenören, på det lindrigare afgift för åtagandets fullgörande må vinnas, hvarutom Magistraten bort erinra derom, att hos Herrar Stadsfullmäktige för närvarande är anhängig en af Poliskammaren i staden genom Magistraten hos Herrar Stadsfullmäktige gjord framställning om behovet af att för ordningens bättre upprätthållande nattetid utsträcka tiden för belysningen af särskilde utaf Poliskammaren tillika uppgifna gator och allmänna platser utöfver midnattstimmen, hvarintills förenämnda terpentinelykter, enligt öfverenskommelse med Öfverdirektören af Forselles, hållits tända, och att denna framställning torde böra jemväl i sammanhang med det till Herrar Stadsfullmäktiges afgörande nu hänskjutna ärende pröfvas, äfvensom slutligen att af nöden är, det förbehåll vid auktionen göres derom att entreprenören är förbunden att emot viss af Herrar Stadsfullmäktige på förhand bestämmande afgift icke blott anbringa lykter å platser, hvarest sådana kunna erfordras under den förestående regleringen af stadsområdet efter den senast fastställda planen, utan ock på ställen, der sådant framdeles tilläfventyrs befunnes nödigt, vidmakthålla belysningen någon eller några timmar utöfver den såsom regel för släckning fastställda timme om natten.

På Magistratens vägnar:

Oskar Palmgren.

K. G. Kollin.⁷

”Magistraten
i
Helsingfors,
den 23 Februari 1876.
N° 66.

Till Helsingfors Stadsfullmäktige.

Sedan Poliskommissarien Adolf Lindeman uti en till härvarande Poliskammare aflåten rapport framhållit behovet deraf, att tjugu, å följande ställen här i staden anbragta och af Öfverdirektören Alexander af Forselles, enligt i afskrift närslutne kontrakt, underhållna gatlykter, nemligen: invid Öfversten Grahns gård vid Brunnbusvägen, gårdarne nr:is 21 vid Bergsmans- och 12 vid Kaserngatorne, Rööös arfvingars förut ägda, men staden numera tillhöriga gården vid Banan, samt gårdarne nr:is 19 vid Högbergs- och 12 vid Jägaregatorne, 33 vid Banan, 2 vid Rödbergsgatan, 14 vid Fredriksgatan, 14, 26 och 34 vid Sjömansgatan, 1 vid Albertsgatan, 19, 25, 34 och 37 vid Båtsmansgatan och 4, 20 och 26 vid Fiskaregatan, under den mörkaste årstiden hållas tända ända till klockan ett på natten, så har Polis-

kammaren, med biläggande af sagda rapport, uti skrifvelse till Magistraten för den 7 Oktober nästlidet är anhållit att såväl de i rapporten omnämnde, som de i härvarande esplanader uppställde lyktor måtte hållas tända under uppgifne tid. I anledning häraf har Rådmannen Liljeros vid ärendets föredragning af Magistraten lemnats i uppdrag att införskaffa uppgift på kostnaden för belysningen med ifrågasvarande lyktor under den timme af dygnet, hvarmed Poliskammaren sålunda velat utsträcka den i kontraktet med Öfverdirektören af Forselles bestämda tid; och sedan Rådmannen Liljeros under denne dag hos Magistraten anmält, att Öfverdirektören af Forselles därför betingat sig ersättning efter samma beräkning, som för hela den af honom underhållna gatulyksning härstädes för öfrigt per timme, i följd hvaraf kostnaden för nästnämnde belysning komme att ökas med omkring tretusen mark, får Magistraten äran numera öfverlemna ärendet till Herrar Stadsfullmäktiges pröfning och afgörande samt derhos tillkännagifva, att Magistraten för närvarande icke har skäl att tillstyrka bifall till Poliskammarens ofvanberörde framställning.

På Magistratens vägnar:

Oskar Palmgren.

Bengt Stenius.”

Och hafva Stadsfullmäktige i sitt ofvan berörda protokoll anmodat utskottet, att tillika yttra sig öfver ett af Herr Tallgren hos Stadsfullmäktige i sammanhang härmed väckt förslag att stadens gasledning måtte utsträckas till åtminstone en del af de gator och gatuandelar, som hittills varit belysta medels s. k. Forselleska terpentinlampor.

Från ofvan återopade kontrakt emellan staden och Herr Öfverstelöjtnanten af Forselles har utskottet aktat nödigt att här intaga följande:

”Kontrakt — — — angående Herr Öfverstelöjtnantens åtagande att under tre års tid, räknadt från den 1 September nästkommande år 1873, ombesörja belysningen af en del utaf stadens gator med de af honom uppfunna terpentinlampor, på följande villkor, nemligen:

1:o. Belysningen med terpentina gas verkställes af bemälda Herr Öfverstelöjtnant under nyssnämnde tre år uti minst Etthundrafyrtio (140) lyktor från den 1 September till den 15 April. Lyktorna antändas och hållas lysande hvar dag under December och Januari månader från klockan fyra (4), under November och Februari månader från klockan fem (5), under Oktober och Mars månader från klockan sex (6) samt under September och de första femton dagarne af April månad

från klockan sju (7) eftermiddagen och allt fortfarande intill klockan tolf (12) på natten, då mörker råder, men vid inträffande månsken, endast under den tid, som sålunda bestämmes att genom signal från hvarje af stadens brandtorn, medelst en kulört lyktas uppdragande, tillkännagifves att lyktorna böra antändas eller få släckas, då i förra fallet lykttändningen ofördröjeligen bör påbörjas och i vanlig ordning verkställas. Då under lysningstider eldsvåda i staden inträffar, bör entreprenören utan anspråk på särskild ersättning hålla lyktorna tända, företrädesvis vid de större gatorne i närheten af brand och vattenuppfordringsställena, tills eldsvådan upphört eller full dager inträffat.

2:o. Ljuset uti hvarje af dessa lyktor bör under den tid de hållas tända, ega en styrka motsvarande tolf brinnande stearinljus efter fem på skålpundet.

7:o. Derest gasbelysningen skulle utsträckas uti någon stadsdel på de ställen, der terpentinelyktor äro uppsatta och hvarigenom dessa ej vidare för stadens behof komme att brukas, — — — kunna de i sådant fall äfven placeras på andra punkter af staden, i hvilken sednare händelse entreprenören dock bör efter skeende öfverenskommelse ersättas för den ökade kostnad, som för en talrikare betjenings anställande vid lyktorna härigenom möjligen kunde uppstå.

8:o. Erforderliga stolpar och konsoler till lyktorna anskaffas genom Magistratens försorg på stadens bekostnad.

9:o. Vid hvarje lysningstermins början, bör entreprenören, efter försiggången besigtning af lyktorna, låta, utan särskild ersättning desamma å sina behöriga platser uppställa. Sedan lysningstiden tilländagått, insättas lyktorna uti förvaringsrum, som af staden anvisas och bekostas.

Entreprenören åligger äfven att låta assurera lyktorna emot eldfara för den tid de uti förvaringsrum qvarstanna.

10:o. För hvarje lykta, som under den bestämda lysningsterminen ej finnes å sitt anvista ställe uppsatt, pliktar entreprenören, derest han eller hans folk befinnas dertill vållande, ett vite af tjugu (20) mark för hvarje gång sådant sker. Derest någon lykta under lysningstiden befinnes i sådant oskick, att lysningen dermed ej kan för tillfället ega rum, pliktar entreprenören åtta (8) mark för hvarje sådan lykta.

13:o. Entreprenören ställer vederhäftig borgen, hvilken Magistraten pröfvar, för de förskott honom i ömförmäldt hänseende kunna beviljas, såväl för första anskaffandet af tilläfventyrs behöfliga nya lyktor, som för lysningens underhållande."

Antalet terpentinelyktor i staden är för det närvarande 168, deraf 10 äro uppställda i Kaisaniemi, 6 i esplanaderna, 4 vid särskilda brunnar samt de återstående vid en mängd gator och platser i stadens aflägsnare eller högre belägna delar. Genom dessa lyktor anser utskottet staden vara åtminstone nödortförligen betjenad, så att någon annan utsträckning af belysningsområdet icke erfordrades, än uppställande af tvenne lyktor vid hvardera chaussén, nemligen å Lilla broholmen och vid närliggande chaussé-bom samt vid och strax utanför chaussé-bommen vid Esbo tull.

Lyktornas placering är för det närvarande sådan, att de (på sätt närslutna karta utvisar) bilda fyra särskilda grupper, nemligen: *1:sta gruppen*: lyktorna nord-vest om Boulevardsgatan (inberäknad de nu förslagna vid Esbo tull), *2:dra gruppen*: lyktorna emellan Boulevards- och Högbergsgatorna, *3:dje gruppen*: lyktorna vid och öster om Högbergsgatan och dess förlängning åt söder till Hafsgatan samt söder om norra Esplanadgatan, äfvensom *4:de gruppen*: lyktorna norr om Alexandersgatan, å Skatudden, i Kaisaniemi samt från Långa bron till chaussébommen.

I likhet med Magistraten anser äfven utskottet åtagandet af i fråga varande belysning böra på offentlig entreprenadauktion utbjudas; hvarvid en tid af tre år synes vara med afseende å nuvarande konjunkturer lämpligast. Och torde i följd af lyktornas ofvan beskrifna grupperade belägenhet utbudandet böra ske alternativt, antingen samtliga lyktor, eller ock en eller flere af de fyra grupperna såsom särskilda distrikt.

De i ofvan stående kontrakt ingående villkor synas äfven fortfarande vara till största delen lämpliga och tillfyllestgörande, likväl med de af Magistraten föreslagna tilläggsbestämningar. Sålunda borde de nu befintliga och de derutöfver nödiga lyktorna, hvilka sistnämnde skulle genom Magistratens försorg anskaffas, underhållas och förvaras af entreprenören och på hans risk, så att de vid entreprenadtidens slut i fullgodt skick kunna till staden återställas. Vidare borde, på de af Poliskammaren frambållna skäl, de i dess förberörda framställning upptagna lyktor hållas tända ända till klockan ett på natten, äfvensom entreprenören affordras anbud jemväl å åtagandet att efter behof utsträcka belysningstiden äfven för öfriga lyktor. Likaså synes det, på sätt Magistraten föreslagit, vara nödigt att entreprenaden innehölle jemväl belysningsskyldighet med afseende å sådana lyktor, som staden utöfver det ordinarie antalet kunde finna godt uppställa inom distriktet eller dess närhet.

Det vore emellertid i hög grad önskligt att, på sätt Herr Tallgren föreslagit, gasledning snarligen kunde införas i en del trakter, der endast terpentinbelysning nu förefinnes. Ifrån polyteknikum vid Sandvikstorget, der gasledning allaredan är

nedlagd, synes ledningen utan att möta alltför svåra terrängförhållanden kunna utdragas till närliggande delar af Wladimirs-, Eriks- och Lappviksgatorna. Ehuru sannolikt med drygare kostnad borde gasledningen jemväl utvidgas från Högbergsgatans norra ändpunkt till Södra brandtornet, längs hvilken centralt belägna gatu-andelrörelsen är ganska liflig, äfvensom från Kaserntorget längs Fabiansgatan till det blifvande normallyceum. Men som gaslysningsbolaget, enligt hvad utskottet inhemtat, icke är sinnadt, att under den närmaste framtiden sjelfmant vidtaga en sådan utvidgning af gasnätet, och staden, jemlikt 3 och 4 §§ i gaslysningskontraktet, i sådan händelse bör ikläda sig en räntegaranti af 10 procent å kostnaden för nya rör jemte deras nedläggning samt för tilläfventyrs nödig utvidgning af redan nedlagda rör, vore det nödvändigt, innan beslut härom fattades, att kunna bedöma den för staden sålunda uppstående kostnad. Vid beräkning här af måste naturligtvis förhållandet emellan gaspriset och priset för terpentinelysningen tagas i betraktande; och ehuru man har skäl att förmoda, det en billigare entreprenad för sistnämnda belysning än hittills skall kunna erhållas, vill utskottet likväl icke lemna oanmärkt, att stadens gasbelysning för det närvarande medför en lysningskostnad af omkring 89 mark per lykta, oberäknadt afdrag för inträffande månsken, under det terpentinelykterna medföra en utgift af 100 mark hvarje, sedan sjelfva lyktans värde enligt senaste kontrakt afdragits. Det torde därför vara skäl, att genom Magistraten söka införskaffa utredning om kostnaden för den föreslagna utvidgningen af stadens gasledning, jemförd med kostnaderna för terpentinelysningen enligt de anbud, som vid skeende entreprenadauktion komma att göras. — Emellertid borde vid entreprenadauktionen förbehåll göras derom, att entreprenör skall utan anspråk på särskild godtgörelse underkasta sig den minskning af terpentinelykternas antal, som af gasledningens utsträckande kan föranledas.

I enlighet med ofvan stående får utskottet alltså föreslå:

att Stadsfullmäktige ville i afgående skrivelse uppmana Magistraten, ej allenast

att fordorsammast på offentlig entreprenadauktion utbjuda åtagandet att underhålla gatulysningsen med de i staden för närvarande uppställda 168 terpentinelampor jemte 4 nya sådana, å lilla Broholmen och vid närliggande chaussébom samt vid och nära utanför chaussébommen vid Esbo tull; hvarvid bestämningarna i det senast med Herr

af Forselles om slik belysning upprättade kontrakt i tillämpliga delar böra iakttagas, med följande förändringar och tillägg, nemligen:

a) att åtagandet utbjudes alternativt, antingen för hela antalet lyktor, eller för ett eller flere af följande fyra distrikt: det första vester om Boulevards- och Henriksgatorna samt chaussén vid Esbo tull, det andra emellan Boulevards- och Högbergsgatorna, det tredje Högbergsgatan äfvensom öster om dess linie och söder om Norra Esplanadgatan samt det fjerde norr om Alexandersgatan, å Skatudden, i Kaisaniemi och från Långa bron till chaussé-bommen;

b) att entreprenaden omfattar en tid af tre år, räknadt från den 1 nästkommande September till och med den 15 April 1879;

c) att samtliga lyktor anskaffas af staden, men underhållas och förvaras af entreprenören samt i fullgodt skick böra vid entreprenadtidens slut återställas;

d) att lyktorna vid Öfverste Grahns gård vid Brunnshusvägen, gårdarna nr:is 21 vid Bergmans- och 12 vid Kaserngatorna, Röö's f. d. (numera stadens) gård vid Banan, samt gårdarne nr:is 19 vid Högbergs- och 12 vid Jägaregatorna, 33 vid Banan, 2 vid Rödbergs-, 14 vid Fredriks-, 14, 26 och 34 vid Sjömans-, 1 vid Alberts-, 19, 25, 34 och 37 vid Båtsmans- samt 4, 20 och 26 vid Fiskaregatorna skola under November, December, Januari och Februari månader hållas tända till klockan ett på natten emot ersättning på grund af särskildt anbud;

e) att jemväl andra lyktor emot ersättning, hvarom skildt anbud torde erfordras, böra efter tillsägelse hållas tända till klockan ett på natten;

f) att entreprenören emot enahanda eller skild ersättning, hvarom särskildt anbud torde ske, är skyldig att underhålla belysningen jemväl med andra lyktor af samma slag, dem staden kan finna godt uppställa inom distriktet eller dess närhet; samt

g) att deremot, i fall terpentinelyktornas antal i följd af gasledningens utsträckning förminskas, staden är berättigad till ett minskningen motsvarande afdrag å entreprenadsumman; utan äfven

att så fort sig göra låter af Gaslysningsbolaget infordra såväl uppgift om de delar af det nuvarande terpentinbelysningsområdet,

der gasledning med minsta kostnad kunde under den närmaste framtiden införas, som särskildt ungefärlig beräkning af stadens kostnader jemlikt 3 och 4 §§ i gällande gaslysningskontrakt för gasledningens utsträckande från Sandvikstorget till närliggande och lämpliga delar af Wladimirs-, Eriks- och Lappviksgatorna, från Högbergsgatans norra ända till Södra brandtornet samt från Kaserntorget längs Fabiansgatan till det blifvande normallyceum;

Hvarefter Magistraten borde till Stadsfullmäktiges pröfning och godkännande öfverlemna de gjorda auktionsanbuden och inkomma med uppgift om förenämnda kostnader för gasledningens utvidgande, i afseende å vidtagande af definitivt beslut om sagda arbetes verkställande.

Helsingfors, den 30 maj 1876.

A. Collan.

S. Grunér.

J. E. Fagerroos.